

Monumentnummer*: 531541

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 18 april 2014
Kadaster deel/nr 82657/111

Woonplaats* *Gemeente** *Provincie**
Nigtevecht Stichtse Vecht Utrecht

Locatiennaam *Locatieomschrijving*
Vreeland betonnenwerken Fort Kijkuit

Kadastrale gemeente* *Sectie** *Kadastraal object** *Appartement aanduiding* *Grondperceel*
Vreeland A 1765

Omschrijving**

Cluster 14. VIS-Mitailleurkazemat Vreeland.

NIEUWE HOLLANDSE WATERLINIE Inleiding

De VIS-MITRAILLEURKAZEMAT 'VREELAND' is een exemplaar van in seriematige vorm aan het bestaande defensiestelsel toegevoegde gewapend betonnen verdedigingswerken. Tussen 1928 en 1935 verschenen in een aantal delen het Voorschrift Inrichten Stellingen no. 77 (V.I.S.). Deze boekwerken zijn ontstaan uit de wens tot standaardisering van de bouw van gewapend betonnen groepsschuilplaatsen en gevechtsofstellingen, waar het tot dan toe aan ontbrak. Ondanks standaardisering zijn er meerdere varianten, met onder meer spiegelbeeldige constructie of toegangen in verschillende gevels. De kazemat ligt binnen een gekromde sloot die de Militaire Landgrond markeert. Tussen 1928 en 1935 verscheen in een aantal delen het Voorschrift Inrichten Stellingen no. 77 (V.I.S.). Deze boekwerken zijn ontstaan uit de wens tot standaardisering van de bouw van gewapend betonnen groepsschuilplaatsen en gevechtsofstellingen, waar het tot dan toe aan ontbrak. De voorschriften waren bedoeld voor de bouw van stellingen in oorlogsomstandigheden, door de troepen zelf. Voor vreedstijd zou de genie andere ontwerpen maken. Omdat het V.I.S. was bedoeld voor onervaren dienstplichtige militairen, waren de ontwerpen van de kazematten zo eenvoudig mogelijk, met rechthoekige vormen. Er werden verschillende bouw mogelijkheden per kazematttype gegeven, die aangepast konden worden aan de (oorlogs- en terrein)omstandigheden waaronder gebouwd moest worden. Ook het weerstandsvermogen kon per bouwwerk verschillen, zijnde W

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

12-15, W 15-21 of W 21-28. Het eerste boekwerk van de V.I.S. was deel VII, Bouw van zware gewapend betonnen schuilplaatsen. Het gold vanaf de datum van verschijnen als norm voor de gehele Nederlandse krijgsmacht. In tegenstelling tot hetgeen door de titel wordt gesuggereerd handelt deel VII voornamelijk over gevechtsoptellingen. Slechts twee van de tien voorbeeldontwerpen betreffen schuilplaatsen. De voorschriften uit de V.I.S. waren sterk theoretisch van aard of gebaseerd op kennis en ervaringen uit de buurlanden en de Eerste Wereldoorlog. Er waren vanuit militaire kring dan ook verschillende kritische geluiden te horen, zowel over de gezondheidsrisico's van de manschappen, als in tactisch-technisch opzicht. Pas nadat een aantal V.I.S.-kazematten (in vreedstijd) was gebouwd, kwam er een oefenkazemat tot stand, bedoeld voor de opleiding van bedienend personeel. Dit leidde tot enkele aanpassingen van de reeds gebouwde werken. De meeste V.I.S.-kazematten zijn gebouwd aan nieuwe of verbeterde accessen in de Vesting Holland, waarvan 34 in de Nieuwe Hollandse Waterlinie.

Omschrijving

VIS-MITRAILLEURKAZEMAT 'VREELAND' is gebouwd in 1935 als frontale verdediging van de Provinciale Weg Hilversum-Haarlem. De kazemat ligt iets ten oosten van Vreeland tussen de Kleizuwe en de parallel hiermee aangelegde Vreelandseweg. De kazemat heeft een rechthoekige grondvorm en is gebouwd van gewapend beton volgens het Voorschrift Inrichten Stellingen (V.I.S.) no. 77 type V. Het bouwwerk is één bouwlaag hoog. Het heeft een plat dak, dat niet meer is aangeaard. De wanddikten variëren van 1.00 m. en 1.80 m. tot 2.30 m, bij het schietgat, afhankelijk van het benodigde weerstandvermogen. Aan de bovenzijde is er een dekking van 1.50 m beton. De ingang van de kazemat bevindt zich in de enige niet (ten dele) aangeaarde gevel; boven de toegang een reliëf met "Vreeland1935". Het schietgat voor de mitrailleur (rechts in de gevel) is versterkt met ijzeren spoorstaven, maar is afgedekt met twee ijzeren deuren.

Waardering

De V.I.S.-MITRAILLEURKAZEMAT 'VREELAND' is van algemeen belang vanwege:

- * Cultuurhistorische waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie zoals deze is ontworpen door C.R.T. Kraijenhoff en in eerste aanleg vanaf 1815 door hem, Jan Blanken en majoor-ingenieur Willem Offerhaus is gerealiseerd. Daarna door anderen gedurende decennia versterkt en verbeterd.
- * Architectuurhistorische waarden in het bijzonder als uiting van de militair-strategische bouwkunde, die gebaseerd is op:
  - a. het systeem van inundatie en accesverdediging (19de en 20ste eeuw),
  - b. de wedloop met de zich versterkende offensieve middelen (20ste eeuw)
  - c. het systeem van 'levende' veldversterking in de diepte (20ste eeuw)

Het onderdeel dateert uit 1935 en is een voorbeeld van een V.I.S.-kazemat, naar het Voorschrift Inrichten Stellingen. Deze voorschriften verschenen tussen 1928 en 1935 met als doel een standaardisering van stellingen en bedoeld voor de bouw daarvan in oorlogstijd door de troepen zelf.

* Ensemblewaarde en situationele waarden als onderdeel van de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Tevens vanwege de functionele en fysieke samenhang met de overige onderdelen van het complex.

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

* Het onderdeel is vrij zeldzaam omdat er slechts 34 V.I.S.-kazematten in de Nieuwe Hollandse Waterlinie zijn gebouwd.

* Het onderdeel is gaaf bewaard en laat zich naar vorm en functie nog goed in het veld herkennen.

Hoofdcategorie

Verdedigingswerken en militaire gebouwen

Subcategorie

Kazemat (B)

Functie

Kazemat (B10)